

Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel samengevat

Juni 2019

SAMEN VOOR
BIODIVERSITEIT

De aanpak om biodiversiteitsverlies te stoppen in Nederland heeft de afgelopen jaren onvoldoende opgeleverd. Een coalitie van boerenorganisaties, bedrijven, kennisinstellingen en natuur- en milieuorganisaties heeft daarom de handen ineengeslagen om samen biodiversiteitsverlies in Nederland om te buigen naar herstel. Dit jaar zal naar verwachting een groot aantal nieuwe partijen zich bij de coalitie aansluiten waardoor zij zal uitgroeien tot een steeds grotere maatschappelijke beweging.

Kern van onze aanpak is om samenwerking tussen alle relevante actoren op gebiedsniveau te realiseren om grondgebruikers te stimuleren, te inspireren en te waarderen voor inspanningen die bijdragen aan biodiversiteit. Hiertoe zal ook nadrukkelijk de samenwerking met overheden worden gezocht zowel op lokaal, regionaal als landelijk niveau. Doen, leren, beter doen staat daarbij centraal.

In het Deltaplan zijn vijf succesfactoren gedefinieerd die het voor grondgebruikers aantrekkelijk maken een bijdrage te leveren aan herstel van biodiversiteit. De vijf succesfactoren zijn: draagvlak en gedeelde waarden, het realiseren van nieuwe verdienmodellen, stimulerende en coherente wet- en regelgeving, nieuwe kennis en innovatie, en gebiedsgerichte samenwerking tussen alle grondgebruikers in een regio. In de bijlage zijn per succesfactor de concrete ambities van het Deltaplan op een rijtje gezet.

Het herstel van biodiversiteit richt zich op drie gebieden: openbare ruimte, landbouw en natuur omdat dit de drie belangrijkste vormen van grondgebruik in Nederland zijn én omdat daar de meeste winst behaald kan worden.

Doelstelling Openbare ruimte

Biodiversiteit en landschappelijke identiteit in de openbare ruimte worden kerndoelen, naast veiligheid en aantrekkelijkheid in het beheer van gronden door (semi)overheden en private partijen. Dit betekent o.a. dat uitbreidingen van bebouwing en infrastructuur zo worden uitgevoerd dat ze lokaal meer biodiversiteit opleveren dan er was voor de ingreep en een positief effect hebben op natuur in het omliggende landelijk gebied.

Toelichting

De inrichting en het beheer van bestaande en nieuwe infrastructuur, bedrijventerreinen, waterbeheer en andere aspecten van de openbare ruimte dragen momenteel onvoldoende bij aan biodiversiteit. Dat moet anders want voor herstel van biodiversiteit is de openbare ruimte hard nodig: het groen moet groen blijven en het grijs moet groener. Na de landbouw is de openbare ruimte de grootste grondgebruiker in Nederland. De openbare ruimte biedt dus grote kansen voor het herstel van

biodiversiteit. Gegeven de vele spelers en belangen in de openbare ruimte, is een integrale aanpak nodig, waarbij alle duurzaamheidsthema's (biodiversiteit, klimaat, energie, mobiliteit, landschap) meegenomen worden. Veel betrokken partijen, b.v. in de Green Deal Infranatuur, erkennen al het belang van biodiversiteit en de rol die natuurlijke systemen kunnen spelen bij ruimtelijke oplossingen.

We richten ons op de openbare ruimte buiten de stad en alle partijen die belang hebben bij een leefbare openbare ruimte en herstel van biodiversiteit kunnen bewerkstelligen, waarderen, faciliteren en belonen, zoals aannemers en bouwbedrijven; financiers (banken, verzekeraars); overheden (provincies, gemeenten, waterschappen, Rijkswaterstaat); energiebedrijven (gas- en elektriciteitsbedrijven); beheerders (van wegen, bedrijventerreinen, dijken en gemeentelijk groen); maatschappelijke organisaties en burgers.

Doelstelling Natuur

De lokale habitat-specifieke biodiversiteit in de Nederlandse natuur is hersteld en wordt optimaal beheerd.

Toelichting

Voor de meeste planten en dieren zijn natuurgebieden van groot belang. Zo komen de meeste bedreigde en zeldzame soorten vooral daar voor. Het bevorderen van biodiversiteit is een hoofddoel in natuurgebieden. De Nederlandse natuurgebieden zijn effectief in de zin dat gemiddeld genomen de populatieomvang van soorten stabiel is. Dit komt echter doordat algemene en zeer algemene soorten toenemen. De achteruitgang van de meer kritische soorten wordt vooral veroorzaakt door processen buiten de natuurgebieden. Woningbouw, landbouw, industrie en verkeer hebben

o.a. geleid tot versnippering, verdroging, verzuring, vermesting van natuurgebieden.

Het werken aan biodiversiteitsherstel wordt vaak bemoeilijkt door de aanwezigheid van dominante soorten, zoals bepaalde predatoren, ganzen of exoten. Grondeigenaren en grondgebruikers zullen met elkaar in overleg gaan om via een gebiedsgerichte aanpak hiervoor oplossingen te vinden. Het natuurbeheer is niet overal optimaal voor het handhaven van de maximale voor het gebied kenmerkende biodiversiteit. Door verbeteringen aan te brengen in de wijze waarop we de Nederlandse natuur inrichten, verbinden en beheren kan biodiversiteit een impuls krijgen.

Doelstelling Landbouw

Dierlijke en plantaardige productiesystemen zijn duurzaam en hebben een gezonde bodem in biodiverse landschappen.

Toelichting

Biodiversiteit staat mede onder druk vanwege de wijze waarop ons voedselsysteem is ontstaan. De landbouw kan – als grootste grondgebruiker – een belangrijke bijdrage leveren aan het herstel van biodiversiteit. Hiervoor is het wel van belang dat de inspanningen die boeren hiervoor leveren, ingepast kunnen worden in hun bedrijfsvoering en dat zij hiervoor voldoende beloond en gewaardeerd worden.

Op dit moment worden de status en ontwikkeling van biodiversiteit als individuele indicator niet of nauwelijks financieel of op andere wijze gewaardeerd in ons huidige voedselsysteem. Ook is er momenteel nog te weinig bekend over de relatie tussen het concrete handelen van landbeheerders en de biodiversiteit op de onder beheer zijnde gebieden en/of de directe omgevingen. Het bewust inzetten van biodiversiteit in onze voedselproductiesystemen staat nog in de kinderschoenen. Als betrokken partijen in het Deltaprogramma erkennen we dat aan ecologie ook een economische waarde moet worden toegekend. Dat omdenken krijgt in ons programma gestalte.

Bijlage 1: Ambities per succesfactor

Succesfactor 1: Verdienmodellen

Verdienmodellen om grondgebruikers te belonen/waarderen voor prestaties reiken verder dan alleen de primaire keten. Ook andere partijen die belang hebben bij herstel van biodiversiteit kunnen een bijdrage leveren (gemeenten, provincies, waterschappen, waterleidingbedrijven, verpachters, terreinbeherende organisaties, banken, zuivelondernemingen, etc.). Deze partijen kunnen evenzeer grondgebruikers waarderen voor resultaten op gebied van natuur en milieu. Beloning werkt het meest effectief als vanuit alle kanten rondom een grondgebruiker op dezelfde doelen/gewenste richting wordt beloond op basis van dezelfde integrale set van KPI's.

Ambities

1. Vanaf 2021 is de inkomensontwikkeling van boeren die bijdragen aan biodiversiteitsherstel gelijk of beter dan die van boeren die niet meedoen.
2. Vanaf 2019 worden investeringen in het verbeteren van biodiversiteit in de openbare ruimte positief beoordeeld bij het gunnen van aanbestedingen en projecten.
3. Voor natuurorganisaties is het vanaf 2020 extra aantrekkelijk om te investeren in een rijkere biodiversiteit.
4. Voor boeren, particulieren en bedrijfsleven is het vanaf 2020 ook financieel aantrekkelijk om te investeren in biodiversiteit.

Succesfactor 2: Gedeelde waarden en draagvlak

Vanuit de maatschappij wordt de roep om biodiversiteitsherstel steeds groter. Het besef neemt toe dat een grote variëteit aan soorten, ecosystemen en landschappen niet alleen van belang is voor een rijkere natuur maar ook de basis vormt voor ons welzijn en een toekomstbestendige voedselproductie. Deze boodschap moet de komende jaren nog verder met kracht worden uitgedragen om te komen tot gedeelde waarden en draagvlak bij alle betrokken partijen.

Ambities

1. Vanaf 2021 zijn alle partijen betrokken bij projecten in de openbare ruimte trots op hun bijdrage aan het versterken en herstellen van biodiversiteit in Nederland waarbij het adagium 'meer biodiversiteit achterlaten dan dat je aantreft' de indicator voor succes is.
2. Vanaf 2020 weet minimaal 80% van het Nederlandse publiek dat boeren een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het herstel van biodiversiteit en willen zij daar zelf als consument en burger aan bijdragen.
3. Het maatschappelijk draagvlak voor maatregelen in natuurgebieden en in de overgangszones tussen natuur en landbouw, gericht op verbetering van de biodiversiteit, is significant vergroot.
4. Het wederzijdse begrip tussen en de wederzijdse waardering voor boeren en natuurbeschermers is significant vergroot.

Succesfactor 3: Coherente wetgeving

Met coherente wet- en regelgeving ondersteunt de overheid de bijdragen van grondgebruikers aan biodiversiteitsherstel. Dit vormt het kader op basis waarvan partijen kunnen gaan doen wat nodig is. Voor coherente wetgeving zijn doelgerichtheid (in plaats van maatregelgericht), integraliteit (over ministeries en kabinetten heen) en samenhang (de ene overheid ondersteunt de ander, en de ene maatregel grijpt logisch in op de andere) kernbegrippen. Stimulerende en coherente wet- en regelgeving zorgt er tevens voor dat voorlopers beloond worden en achterblijvers veel minder mogelijkheden houden om niet aan de regels te voldoen (terugdringen free rider-gedrag).

Ambities

1. Vanaf 2022 stimuleert relevante wet- en regelgeving beheerders van de openbare ruimte die bijdragen aan biodiversiteitsherstel en is tegenstrijdige wetgeving op het gebied van milieu, natuur en klimaat uitgebannen.
2. Vanaf 2020 ondersteunt relevante wet- en regelgeving boeren die bijdragen aan biodiversiteitsherstel en is in 2022 tegenstrijdige wetgeving op het gebied van milieu, natuur en klimaat uitgebannen
3. De situatie van natuurgerichte wet- en regelgeving is in 2022 zodanig dat de ecologische randvoorwaarden (stikstofdepositie, grondwaterstand, bestrijdingsmiddelen) jaarlijks verbeteren; waardoor in 2030 natuurgebieden beheerstechnisch ook beter geschikt zijn voor het realiseren van de optimale voor het gebied karakteristieke biodiversiteit.
4. De mogelijkheden die de nieuwe Omgevingswet en de NOVI bieden t.a.v. biodiversiteit worden uitgenut.

Succesfactor 4: Kennis, innovatie en educatie

De reden dat biodiversiteit niet wordt meegenomen ligt meestal niet aan onwil bij de betrokkenen, maar aan gebrek aan kennis en kunde. Het mobiliseren van de kennis die nodig is om Nederland biodiverser en leefbaarder te maken heeft dan ook hoge prioriteit. Het gaat hierbij om onderzoek, nodig om kennishiaten te dichten, het integreren van biodiversiteit, duurzaamheid en natuurlijk kapitaal in het onderwijs, het stimuleren van kenniscoalities en het ontwikkelen van instrumentarium om biodiversiteit in de praktijk te realiseren.

Ambities

1. Vanaf 2021 is een eerste toolbox beschikbaar met maatregelen, wetenschappelijk (economisch en ecologisch) onderbouwd, om biodiversiteit in de landbouw te herstellen en te versterken en wordt deze actief gebruikt, ook in het onderwijs.
2. In 2020 is – naast de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij – ook de biodiversiteitsmonitor akkerbouw klaar voor gebruik
3. Vanaf 2020 verbeteren de ecologische randvoorwaarden (stikstofdepositie, grondwaterstand, chemicaliën) voor natuur en landbouw.
4. Vanaf 2020 is een eerste toolbox beschikbaar met kennis (ecologisch en economisch) over het verbeteren van biodiversiteit in de openbare ruimte vrij beschikbaar, wordt deze kennis door de partijen in de coalitie Green Deal InfraNatuur en anderen actief gebruikt; en is deze kennis ingebed in relevant onderwijs en opleidingen.
5. In 2020 is een Biodiversiteitsmonitor ontwikkeld voor de verschillende soorten openbare ruimten, zoals dijk- en weglichamen.
6. De volgende generaties natuurbeschermers en boeren zijn doordrongen van het belang van biodiversiteit en van de onlosmakelijke samenhang tussen landbouw, natuur & landschap.
7. Vanaf 2020 verbeteren de ecologische randvoorwaarden (stikstofdepositie, grondwaterstand, chemicaliën) voor natuur en landbouw.
8. De komende jaren neemt de groene dooradering in het landelijk gebied toe.

Succesfactor 5: Samenwerken op gebiedsniveau

Samenwerking op gebiedsniveau is van groot belang omdat verwacht mag worden dat acties van individuele grondeigenaren vooral effectief zullen zijn als ze op gebiedsniveau samenhang vertonen en op elkaar afgestemd zijn. Dit op zichzelf ingewikkelde proces wordt vergemakkelijkt door het feit dat ondernemers die geïnteresseerd zijn in natuurbeheer in Nederland al georganiseerd zijn in collectieven en dat zij al gebiedsplannen ontwikkeld hebben.

Ambities

1. In 2021 worden binnen alle projecten in de openbare ruimte de biodiversiteitsdoelstellingen samen met andere regionale grondgebruikers en -eigenaren bepaald.
2. Vanaf 2022 werkt 60% van de boeren samen met andere grondgebruikers en -eigenaren aan biodiversiteitsdoelstellingen op gebiedsniveau.
3. In 2025 is 75% van de natuurgebieden onderdeel van een gebiedsgerichte samenwerking, waarbij met boeren en andere grondgebruikers afspraken zijn gemaakt over biodiversiteits-versterkende maatregelen in het natuurgebied en daarbuiten.
4. Door het verbeteren van de aantrekkelijkheid van het landelijk gebied voor planten en dieren en gebiedsgerichte samenwerking zijn in 2030 natuurgebieden effectief met elkaar verbonden.